

planlægningsarbejde, der på mange områder kan medføre væsentlige ændringer og tilpasninger i de institutioner, hvis opgaver på denne måde mekaniseres. Disse omlægninger kan medføre ændringer i den eksisterende organisationsform og forretningsgang, hvorfor omlægningen i de fleste tilfælde kræver medvirken fra vedkommende institution og fra et rationaliseringsorgan samt af specialister i EDB.«¹¹⁴

Vi har tidligere set hvordan de socialdemokratiske politikere, embedsværket og IBM fandt fælles fodslag. Vi har set hvordan visse kommuner forholdt sig kritisk til en kildeskatteordning, mens andre velvilligt stillede sig til rådighed for Skattedepartementet. I de efterfølgende afsnit skal vi beskæftige os med en række andre aktører, hvor udfordringerne med at opnå fælles fodslag var større.

Personaleproblemer

I et notat fra 1960 fremgår det: »Stillingen er da den, at departementet kun råder over 1 planlægger med den fornødne uddannelse, og han er på ubestemt tid indlagt på sanatorium med lungetuberkulose.«¹¹⁵

Et tilbagevendende problem i starten af 1960'erne var rekrutteringen af kompetente folk, som kunne agere bindeled mellem bureaukratiet og maskinerne. Den nye teknologi var til rådighed, men krævede et antal *oversættere*, som ville være i stand til at omsætte lovgivning til algoritmer. Datacentralen havde et år efter sin stiftelse uddannet 10 planlæggere, som skulle bistå det offentlige, men man forventede at de enkelte styrelser selv sørgede for rekruttering af planlæggere, som kunne stå for detailprogrammeringen.¹¹⁶ Sekretariatschef Burchardt fra Forvaltningsnævnet tvivlede på at dette var muligt med henvisning til den tuberkuloseramte medarbejder. Uanset hvornår man var i stand til at løfte opgaven forventede man, at der ville gå op til to år med programmering i forbindelse med folkeregister- og skattevæsen. (Sammenblandingen af folkeregister og kildeskat vendes der tilbage til endnu engang i det efterfølgende afsnit). Personaleudfordringen alene gjorde, at man i november 1960 konstaterede, at en kildeskatteordning tidligst kunne sættes i kraft per 1. januar 1964. Sporene fra Oslo skræmte, da man her havde baseret udrulningen på estimater fra private leverandører – og ikke regulære prøvekursler af færdigt programmel – hvilket havde resulteret i forsinkede

¹¹⁴ Olsen og Blunch, «Eventuel elektronbehandling», 4.

¹¹⁵ Eigil Bak og Gansted, «Skd.II j.nr. K-17/1960 Notat om terminer for gennemførelse af en kildeskatteordning», 25. november 1960, 1–2, Ministeriet for Skatter og Afgifter - Skattedepartementets 2. Kontor - 1960, Rigsarkivet.

¹¹⁶ Ibid., 1.

slutafregninger for 300.000 skatteydere som igen (med henvisning til hulkortteknologien) »førte til stormende protester i pressen under devisen: "hul i hovedet".¹¹⁷ Samtidigt afviste man, at kildeskatten kunne indføres uden brug af den nyeste EDB ved i stedet at udføre større dele af arbejdet manuelt. Dels ville en sådan løsning kræve en tredobling af statens og kommunernes hulkortkapacitet, dels ville man kun kunne ansætte folk midlertidigt (hvilket var svært i disse opgangstider) og dels ville det medføre udgifter til kontorlokaler og kontormaskiner, som skulle afskrives meget hurtigt. Man var med andre ord nødt til at finde folk med EDB-kompetencer og når det ikke var muligt, var man nødt til selv at uddanne dem.

I første omgang sendte man i starten af 1961 en håndfuld medarbejdere fra Skattedepartementet på kursus. "De 5", som de kom til at hedde i efterfølgende notater var sekretær Henningsen, assistent Christensen, assistent Husted, fuldmægtig Philipsen og assistent Klæbel.¹¹⁸ Titlerne viser, at det ikke var fra departementets top man sendte folk på efteruddannelse. Samtidigt gav man dem umiddelbart hvad der i mødereferatet bliver omtalt som en meget nødtørftig uddannelse, og Willy Olsen gjorde det klart, at »man ikke kan forvente, at de pågældende medarbejdere vil kunne arbejde selvstændigt efter endt kursusundervisning.«¹¹⁹ Det var ikke modvilje fra Datacentralens side der gjorde, at kursisterne ikke blev bedre rustet. Således var det i realiteten folk fra IBM som stod for undervisningen, og da man i slutningen af 1961 sender tre af kursisterne afsted igen er det også til dels som konsekvens af, »at IBM i dag selv ved mere om disse maskiner, end man tidligere vidste på de kurser, som planlæggerne tidligere har deltaget i.«¹²⁰

Den problematiske personalesituation blev yderligere forværret af den rigide løn- og stillingsstruktur inden for den offentlige sektor. Ifølge Willy Olsen blev planlægningsarbejde af samme art som den "de 5" var blevet uddannet til aflønnet med ca. 30.000 i forsikringsselskaberne. Til sammenligning havde assistent Christensen en tjenestemandsløn på 12-

¹¹⁷ Ibid., 2.

¹¹⁸ Eigil Bak, «Skd.II j.nr.K.21/61 Vedrørende videreuddannelse af medarbejdere i kildeskatteafdelingens 'planlægningsgruppe'», 3. oktober 1961, 2, Ministeriet for Skatter og Afgifter - Skattedepartementets 2. Kontor - 1960, Rigsarkivet.

¹¹⁹ Gansted, «Møde i skattedepartementet den 25/1 1961 med repræsentanter for I/S Datacentralen», 26. januar 1961, 1, Ministeriet for Skatter og Afgifter - Skattedepartementets 2. Kontor - 1961 10-34, Rigsarkivet.

¹²⁰ Bak, «Skd.II j.nr.K.21/61 Vedrørende videreuddannelse af medarbejdere i kildeskatteafdelingens 'planlægningsgruppe'», 1.

13.000 kroner,¹²¹ mens fuldmægtig Philipsen, der var udlånt fra Skattekontoret i Roskilde, havde en samlet årsløn på 20.364 kroner i 1960, hvortil kom overarbejde for 5.093 kroner.¹²² At man sendte lavt-rangerende folk på kursus skyldtes en helt bevidst prioritering: »Indenfor den offentlige forvaltning tager det ofte år, inden de pågældende tjenestemænd fuldt ud behersker arbejdsområderne, og det vil da ganske særligt gælde et område som folkeregister og skatteopgaver, som forvaltes ved et samspil mellem mange myndigheder.«¹²³ Man vurderede det var nemmere at lære folk EDB end forvaltning, men havde ikke medtænkt forskellen i udbud og efterspørgsel på EDB- og forvaltningskyndige.

Datacentralen havde mere fleksibilitet i lønspørgsmål, da man ansatte de første medarbejdere. Således traf bestyrelsen den 14. juni 1960 beslutning om ansættelse af 10 personer per 1. august. Lønnen var mellem 20.100 og 36.000 årligt. Den lavestlønnede var en kvindelig cand.jur.¹²⁴ Willy Olsen skrev mange år senere, at der havde været mange kvalificerede ansøgere, dog med det lille men, at ingen havde en EDB-uddannelse. I stedet blev det betragtet som en kvalifikation, hvis man havde erfaring fra den offentlige forvaltning.¹²⁵ Det første hold bestod af 4 jurister, 2 økonomer, 1 civilingeniør, 2 kommunalfolk og 1 mand fra forsvaret. Rekrutteringen blev imidlertid hurtigt sværere for »samtlige medarbejdere fra det første hold fik i de følgende år ledende stillinger på centralen eller uden for denne« og »I de første 5-6 år var det næsten umuligt at få f.eks. akademikere til i større omfang at interessere sig for databehandling.«¹²⁶

Grafen nedenfor viser lønudviklingen for otte af de ti første ansatte på Datacentralen, ud over direktøren og hans sekretær.

¹²¹ «Skd.II j.nr. K-21/61 Til skattedepartementets 1. kontor», 31. Maj 1961, 2, Ministeriet for Skatter og Afgifter - Skattedepartementets 2. Kontor - 1961 10- 34, Rigsarkivet.

¹²² Skattekontoret i Roskilde, «Løn for fuldmægtig Jørgen Philipsen», 6. marts 1961, Ministeriet for Skatter og Afgifter - Skattedepartementets 2. Kontor - 1961 10-34, Rigsarkivet.

¹²³ Eigil Bak, «Skd.II j.nr. K-19/1960 Notat vedrørende skattedepartementets stilling i forhold til I/S Datacentralen af 1959», 7. December 1960, 1, Ministeriet for Skatter og Afgifter - Skattedepartementets 2. Kontor - 1960, Rigsarkivet.

¹²⁴ I/S Datacentralen af 1959: Bestyrelsens virksomhed i 1960» (I/S Datacentralen af 1959, 1960), 144, CSC's Historiske Arkiv.

¹²⁵ Olsen, «Tilbageblik», 20.

¹²⁶ Ibid.